Täysistunto

Keskiviikko 13.10.2021 klo 13.59—18.31

12. Lakialoite laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Lakialoite LA 6/2021 vp Ari Koponen ps ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Edustaja Koponen esittelee.

Keskustelu

17.46 **Ari Koponen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan alkuun kiittää opetusministeri Anderssonia, jonka johdolla saatiin toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi. Seuraavaksi tarvitaan sen päättäväistä eteenpäin viemistä.

Ennaltaehkäisevät toimet ovat inhimillisesti ja taloudellisesti halvempia kuin jo havaittujen ongelmien korjaaminen. Palvelujärjestelmän keskeisenä heikkoutena on kuitenkin oppilashuollon merkittävä aliresursointi, eikä henkilökunnalla ole aina riittävästi mahdollisuuksia toimia oppilaiden parissa juuri ennalta ehkäisevästi. Arki voi olla pahimmillaan tulipalojen sammuttamista ja kouluilta tarvittaisiin nopeaa reagointia, mutta tässä törmätään seinään juuri lainsäädännön puutteiden vuoksi. Sadan edustajakollegan tuen saamassa aloitteessani ehdotankin nyt kolmea muutosta ja apukeinoa. Mainitsen vielä, ettei niiden siirtyminen käytäntöön lisäisi kustannuksia kouluissa.

Ensimmäinen ehdotukseni on jälki-istuntoja koskevan päätösvallan lisääminen rehtorille oppilaan opettajan ohella. Tämä on jo itseasiassa astumassa voimaan, sillä se on osa hallituksen esitystä 127/2021.

Mitä tulee näihin kahteen muuhun ehdottamaani muutokseen, nykylain mukaan jopa vakavissa väkivaltatilanteissa oppilaan opetukseen osallistumista ei voida evätä kuin korkeintaan loppupäivän ajaksi. Hallitus itse esittää enimmäisajan pidentämistä yhdellä työpäivällä. Lähes kaikki lausunnonantajat kritisoivat sen olevan edelleen liian lyhyt, sillä oppilashuollon palvelut sekä opetukseen palaamiseen liittyvät tukitoimet vaativat käytännössä enemmän aikaa, jotta ne voidaan nykyresursseilla toimeenpanna. Olen asiasta täysin samaa mieltä. Lyhyt aika näyttäytyy lisäksi muille oppilaille usein siltä, että asiaan ei ole riittävästi puututtu. Tässä lakialoitteessani esitän lausunnonantajien tapaan mahdollisuutta evätä kiusaajan osallistuminen opetukseen kolmen päivän ajaksi.

Viimeinen ehdotukseni koskee opiskelijan määräaikaista erottamista rehtorin päätöksellä. Oppilaan oikeusturvaa ei lisää se, että päätöksen saa tehdä vain monijäseninen toimielin. Yleisesti on tiedossa, että byrokraattisen ja hitaan erottamismenettelyn takia koetaan

nykyisin helpompana rehtorin ja vanhempien kesken sopia oppilaan jäämisestä kotiin sovitun pituiseksi ajaksi, vaikka lainsäädäntö ei mahdollista tällaista ratkaisua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kinnunen, olkaa hyvä.

17.49 **Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Koposelle tämän lakialoitteen tekemisestä. Olen 99 muun kansanedustajan kanssa allekirjoittanut aikanaan tämän aloitteen.

Sana ”rehtori” on tullut suomen kieleen latinan sanasta ”rector”, joka tarkoittaa hallitsemista. Rehtori hallitsee, hallinnoi, johtaa. Rehtori on koulunsa johtaja.

Koulujen rehtorit tekevät johtamistyötään monenlaisen paineen keskellä. On tärkeää, että johtajalla on riittävät toimivaltuudet. Näin on jokaisessa organisaatiossa. Rehtori pitää huolta kouluyhteisön turvallisuudesta. Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus käydä koulua turvallisessa oppimisympäristössä. Oppilaan häiritsevään käyttäytymiseen tulee voida puuttua oikea-aikaisesti. Koulussa, jossa saattaa olla satoja lapsia ja kymmeniä opettajia, sattuu ja tapahtuu. Rehtoriasemassa on kyettävä puuttumaan ja toimimaan hyvin yllättävissäkin tilanteissa. Silloin on oltava selvää, että myös toimivaltuudet ovat riittävät.

Arvoisa puhemies! Rehtori ei pärjää yksin. Tiimityön merkitys korostuu. Eri ammattilaisten tiivis yhteistyö, toimiva yhteys viranomaisiin, kuten poliisiin ja esimerkiksi lastensuojeluun, on tärkeää.

Yksi keskeinen koulun ja rehtorin tehtävä on puuttua kiusaamiseen. Turun yliopiston tutkimuksen mukaan Kiva Koulu -toiminta on vähentänyt kiusaamista merkittävällä tavalla niissä kouluissa, joissa ohjelmaa on toteutettu viimeisen 15 vuoden aikana. Ohjelmaa kannattaa jatkaa ja laajentaa edelleen uusiin kouluihin. Kiusaaminen on edelleen ongelma. Vastikään Oulussa tapaamani koulupoliisi totesi huolensa nuorten alati raaistuvasta väkivallasta. Väkivallasta tulee puhua väkivaltana. Tilanteet pitää ottaa vakavasti. Vakavammissa tapauksissa yhteistyö poliisin kanssa on erityisen merkittävää. Jokaiselle koululle olisi hyvä nimetä oma koulupoliisi.

Arvoisa puhemies! Aloitteessa esitetään rehtorille oikeutta määrätä jälki-istunto. Tämä on toteutunut lokakuun alussa hallituksen asetuksella. Edustaja Koponen on siis ollut tärkeällä asialla liikkeellä.

Koposen lakialoite esittää rehtorille mahdollisuutta turvatoimena evätä osallistuminen opetukseen kolmen päivän ajaksi, jonka aikana oppilaan tukea edistettäisiin oppilashuollon toimesta. Tämä on [Puhemies koputtaa] erityisen tärkeää.

Toivon, että tämä Koposen aloite [Puhemies: Aika!] käsitellään hallituksen esityksen yhteydessä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

17.52 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Tässä on tosiaan edustaja Koposen tekemä hyvä lakialoite, niin kuin edustaja Kinnunen tuossa totesi. Olen itsekin tämän allekirjoittanut.

Se, mikä tässä on nimenomaan tärkeä asia, on tämä rehtorin toimivallan lisääminen, koska aika paljon opetushenkilöiltä tulee sitä palautetta meille, että ei ole toimivaltaa puuttua. Kiusaaminen on erittäin vakava asia, ja sitten usein on käynyt niin, että se kiusattu joutuu

vaihtamaan koulua ja sille kiusaajalle ei voida tehdä mitään. Tässä lisätään rehtorin toimivaltaa.

Aivan niin kuin tässä tuli esille, hallitus on jo toiminut ja on jo lisätty sitä toimivaltaa, ja sitten meillä sivistysvaliokunnassa on jo sisällä tähän kokonaisuuteen liittyvä hallituksen esitys, joten en mene nyt niin yksityiskohtiin, mutta sanon vain yhtenä sellaisena, mitä minä olen pohtinut yleensäkin siitä hallituksen esityksestä, ja aion ottaa sen puheeksi siellä valiokunnassa, ja nyt sanon tämän tässä: Niin hyviä kuin tämä lakiesitys ja tämä ajatus ja se hallituksen esitys ovatkin, ainoa, mikä minua murehduttaa, on tämä opetuksen epääminen turvaamistoimena. Hyvä tahtotila on se, että evätään opetus, että et tule kouluun, mutta millä me sitten varmistamme aivan varmasti, että tämä nuori tai lapsi saa apua sitten, kun hän on pois koulusta? Ja kun ei ketään voi pakkohoitaa, niin sanotusti, siellä koulun ulkopuolella, niin voihan olla, että kiusaaja kokee sen tällaisena, että jippii, nyt minä pääsin täältä pois, ja varsinkin, jos niitä oppilashuollon toimia ei pystytä sinne kotiin sattuneesta syystä viemään tai lapsi lähtee vaikka jonnekin hunningon junnuille, niin me emme tiedä, missä se nuori tai lapsi on, ja me ei voida mitään tällaista pakkohoitoa järjestää. Ja tässä olisi nimenomaan se, että sen oppilashuollon pitäisi olla siinä tukena, ja se on minun murekseni, että kun se lapsi ei ole siellä koulussa ja häneltä on evätty se, hän ei ole koulussa, niin miten me varmistamme sen tuen sinne, kun mitään pakkosysteemiä me emme voi tehdä, koska se taas menee perustuslain näkökulmasta ylitse.

Me käsittelemme tätä kaikessa rauhassa tuolla valiokunnassa ja otamme ilman muuta käsitteille myös tämän Koposen lakialoitteen. Mutta tämä on se ainoa kohta, mikä minua murehduttaa, että miten me varmistamme sen tuen, koska nyt jos koskaan tämä lapsi tai nuori, joka on niin vakavassa tilanteessa, että hänet evätään turvaamistoimena, tarvitsee sitä apua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kopra, olkaa hyvä.

17.55 **Jukka Kopra kok:** Arvoisa herra puhemies! Tämä edustaja Koposen lakiesitys on tarpeellinen ja tervetullut, ja on ilahduttavaa havaita, että hallitus on jo tämän huomioinutkin ja asia edistyy parempaan suuntaan.

Edustaja Kinnunen ja edustaja Risikko tuossa puheenvuoroissaan toivat esiin hyviä näkökulmia sen suhteen, miksi tämä esitys on tärkeä ja miksi tämän tyyppistä kehitystä tarvitaan.

Toimin aikoinaan itse Lappeenrannan kasvatus- ja opetuslautakunnan puheenjohtajana, ja silloin jouduimme tietysti ratkomaan näitä vakavia kurinpito-ongelmia ja pahoinpitelyasioitakin joskus. Ne eivät koskaan ole miellyttäviä. Jo silloin havaitsimme, että yksi ongelma on se, että sen teon ja sitten siitä koituvan seurauksen välinen ajanjakso on liian pitkä. On paljon kehitystä tapahtunut, mutta erityisen tärkeää on se, että koulun rehtori voi välittömästi siinä tilanteessa puuttua siihen ja hyvin nopeasti sitten tehdä päätöksiä mahdollisista sanktioista ja opetuksen epäämisestä ja koulusta erottamisestakin, jotta myöskin tälle lainvastaiseen tekoon tai häiriöön tai muuhun syyllistyneelle tulee selväksi se syy- ja seurausyhteys. Tietenkin kaikki tällaiset tilanteet ovat ei toivottavia, mutta silloin kun tilanne on niin vakava, että tällaista täytyy harkita, niin silloin täytyy olla riittävä toimivaltuus toimia nopeasti ja määrätietoisesti.

Se on totta, että kun tällaisessa tilanteessa tällaiselta väkivaltaiselta tai muuten häiriön aiheuttaneelta oppilaalta evätään se koulunkäyntimahdollisuus, niin emme voi varmistaa,

miten hänelle sitten käy siellä koulun ulkopuolella, ja se tulee saattaa sitten oppilashuollon keinoin kuntoon. Ei kuitenkaan voi olla niin, että sen hoitojärjestelmän puutteiden takia tällainen väkivaltainen henkilö voi sitten olla terrorisoimassa muiden lasten koulunkäyntiä, vaan on selvä juttu, että jos joku sitten tällaisessa tilanteessa joutuu kärsimään, niin olkoon se sitten se, joka pahoihin tekoihin syyllistyy, ja erotettakoon koulusta tarvittaessa ja järjestettäköön sitten oppilashuollon toimin apua siltä osin kuin pystytään. Ja totta kai tulee siihenkin pystyä, apuahan nämäkin lapset tarvitsevat.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Koponen.

17.58 **Ari Koponen ps:** Arvoisa puhemies! On ollut hienoa huomata, että tällä eduskuntakaudella juuri lasten hyvinvointi on pysynyt erittäin hyvin esillä niin valiokunnissa kuin salissakin — samoin kuin toki juuri kiusaamiseen ja väkivaltaan puuttuminen ihan myös konkreettisin teoin. Kuten olemme nyt salissakin kuulleet, ongelma on yhteinen yli puoluerajojen, joten jatketaan siis yhteistyötä tämän ongelman ratkaisemiseksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkelä.

17.59 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tämä edustaja Koposen aloite on hyvin kannatettava ja tuo lisää keinoja, ainakin joitakin keinoja, puuttua selvään, olemassa olevaan ongelmaan.

Edustaja Kopra toi äsken mielenkiintoisella tavalla esille asian, mikä tähän liittyy, eli tämä ajallinen yhteys kiusaamistapauksissa, niin että niihin pystytään puuttumaan ajallaan. Siinä puhutaan taas senikäisen lapsen tapahtumahorisontista, että jos viikon kuluttua käydään puuttumaan väärintekemiseen, niin ei sitä enää edes muisteta, mitä ollaan tehty, eikä siitä sillä tavalla pystytään oppimaan. Eli on hyvä, että koulun henkilökunnalla, opettajilla ja rehtoreilla on keinot puuttua niihin asioihin tässä ja nyt.

Nämä kiusaamis- ja kouluväkivaltatapaukset ovat haastavia hoidettavia, ja niissä tietysti ensimmäisenä aina tulee henkilökunnan asenne. Kiusaaminen pitää ottaa vakavasti, ja siitä on puhuttava oikeilla nimillä. Kyllä pahoinpitely on pahoinpitely, vaikka sen olisikin tehnyt lapsi, ja voi olla sellaisia tilanteita, mihin tarvitaan poliisin osallisuutta.

Meillä Etelä-Karjalassa tätä poliisin osallisuutta on tuotu tähän asiaan mukaan matalalla kynnyksellä, ja ymmärrän, että nämä kokemukset poliisin osallisuudesta ovat olleet hyviä.

On kuitenkin sellaisia tilanteita, missä asenne ei ihan yksinään riitä vaan tarvitaan myös toimivaltaa, ja aloitteessa nyt sitä toimivaltaa rehtoreille lisättäisiin. Tässä on sellainen herkkä tasapaino, että joihinkin tapauksiin auttavat jotkut keinot, ja nyt jos vähänkin lisätään keinoja, niin on mahdollista, että se autettavien tapausten määrä ja skaala tässä lisääntyy, ja on niin, että jokainen ratkaistu kiusaamistilanne on totta kai positiivinen saavutus.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kilpi.

18.00 **Marko Kilpi kok:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia jälleen kerran edustaja Koposen loistavasta aloitteesta, jonka olen myös allekirjoittanut. Meillä on hyvin samantyyppiset aiheet ja agendat, joita täällä ajetaan, ja toisiamme tuetaan näissä asioissa. Se on äärimmäisen hyvä asia.

Tässä edustaja Risikkokin nosti jo esille huolensa siitä, että kun koulunkäynti evätään, niin mitä sitten tapahtuu. Ja tämä on kyllä ihan aiheellinen huoli. Onhan se niin, että silloin, kun näin tehdään — näin jäykkään toimenpiteeseen mennään, että koulunkäynti evätään — pitää olla selkeät, toimivat toimintamallit, joita siinä käytetään ja joilla sitten puututaan tämmöisen oppilaan häiriöiseen käyttäytymiseen ja aktiivisesti pyritään korjaamaan se tilanne. Tämähän on tietysti kaikkien etu. Kyllähän meillä pitää olla tämmöisissä kouluväkivaltatilanteissa ja niitten hoidossa ylipäätään yhteneväiset toimintamallit. Se on tasavertaisuuskysymyskin. Näinhän ei tietysti ole tässä maassa, läheskään joka paikassa ei ole toimivat toimintamallit. Yhdessäkin kaupungissa saattaa olla erilaiset toimintamallit käytössä joka koulussa, ja yhdessä koulussa nämä toimintamallit toimivat, ja toisessa toimintamallit eivät toimi, ja nämä koulut saattavat olla näköyhteyden päässä toisistaan. Kyllä minä näkisin, että tämä on tämmöisessä hyvinvointivaltiossa, niin kuin Suomikin on, kestämätön tilanne. Näin ei voi olla.

Kouluväkivalta on hyvin vakava ilmiö, kaikki me se ymmärretään. Nyt olin vastikään Tukeva-säätiön henkilökunnan kanssa keskusteluyhteyksissä ja kysyin heiltä, mikä on se yksi selkeä määrittävä tekijä, minkä takia ihmiset tulevat. Tämä Tukeva-säätiö on sellainen instanssi, joka auttaa vaikeasti työllistyviä työllistymään ja on työttömyyttä ehkäisevää valmennustyötä tuottava säätiö. He sanoivat, että käytännössä kaikissa tapauksissa taustalla on kiusaaminen eli kouluväkivalta, ja se oli taas semmoinen herätyksen hetki, että mikä vaikutus tällä ilmiöllä oikein on. Ja minä ihmettelen sitä edelleenkin. Vaikka kovasti pidetään juhlapuheita ja osoitetaan aitoa ja aktiivista huolestumista asian suhteen, niin siitä huolimatta meillä on todella paljon tässä asiassa tekemistä ja korjaamista ja kehittämistä, ja nämä teot olisivat itse asiassa vieläpä kustannusneutraaleja.

Eli tämmöiset aloitteet ovat erittäin kannatettavia, ja olen todella iloinen siitä, edustaja Koponen, että olitte sen tehnyt. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Risikko.

18.03 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Äskeisessä puheenvuorossani jo kehuin tätä aloitetta, ja olen itsekin aloitteen allekirjoittaja.

Totean sen, että samantyyppinen hallituksen esitys on meillä sivistysvaliokunnassa, ja tietenkin ymmärrän hyvin, että vasta siellä valiokunnassa luodaan ne yksityiskohtaiset kannat, mutta tässä nyt kuitenkin vielä pohdin ääneen tätä opetuksen eväämistä turvaamistoimena. Se on varmasti perusteltu, mutta minulla on huoli siitä, että jääkö tämä nuori auttamatta sitten koulun ulkopuolella. Se oppilashuolto sinänsä on tärkeä, mutta onko sillä oppilashuollolla resursseja, onko siellä sellaista arsenaalia tarjolla? Aivan niin kuin tässä edustaja Kilpi toi esille, eri paikkakunnilla on vähän erilainen metodi puuttua näihin. Minä herätän tässä nyt myöskin sellaisen pohdittavaksi, että tähän tehtäisiin voimakkaampi, eräänlainen interventiosysteemi näitä kohtaan, joilta evätään koulunkäynti turvaamistoimena.

Toinen minun pohdintani aihe liittyy siihen, että jos me puhutaan vain kiusaamisesta, niin se ei anna kuvaa siitä, mistä on kysymys. Kysymys on kouluväkivallasta, ja jos sen nimi olisi kouluväkivalta, niin sitten me saataisiin herkemmin linkitettyä esimerkiksi Ankkuri-mallin tyyppistä toimintaa. Meillähän on Suomen eri puolilla poliisilaitoksilla tämä Ankkuri-malli käytössä, elikkä kun nuorelle tulee ensimmäinen rikos, niin napataan hänet niin sanotusti tällaiseen auttamisrinkiin, ja nimenomaan siinä on yleensä poliisi, sosiaali-

työntekijä ja psykiatrinen sairaanhoitaja vähän riippuen siitä tilanteesta, keitä on paikalla tai keitä on milläkin alueilla, mutta se on moniammatillista yhteistyötä ja poliisi on siinä mukana. Jos me puhuttaisiin kouluväkivallasta, niin meillä olisi mahdollisuus linkittää tätä Ankkuri-mallin tyyppistä paljon herkemmin, kun se on kuitenkin tehokasta, kun siinä on myös virkavalta mukana. Mutta ymmärrän sen, että kaikilla alueilla ei resursseja riitä.

Mutta kyllä minä edelleen tulen siellä valiokunnassakin herättämään huolen siitä, kuka pitää huolen sitten näistä, joilta on evätty koulunkäynti ja joita ei siellä päivittäin nähdä. Osa vanhemmista saattaa kieltää sen auttamisen, ja vanhemmilla on itse asiassa oikeuskin alaikäisten kohdalla se tehdä. Tämä on vakava kysymys sitten siinä tilanteessa, ja tulen esittämään valiokuntakäsittelyssä, että tähän luodaan todella vakavampi puuttumisen mahdollisuus kuin pelkkä oppilashuollon tuki. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja vielä aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Koponen.

18.06 **Ari Koponen ps:** Kiitos, puhemies! Hyvää pohdintaa sivistysvaliokunnan puheenjohtaja Risikolta. Kiitos kauniista sanoista ja oikein hyvästä keskustelusta. Jatketaan työtä ongelman ratkaisemiseksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin teemme.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.